

douillet, délicat, mou, efféminé, doucet» (Doujat), tolosà modern *magnac, magnacous, -ouso*: «pouèto *magnacous*: poète délicat» (Visner); i així arribem, Arieja amunt, fins al vèrtex dels tres dominis llenguadocià, gascò i català, a Massat: *manhac* adj. «douceureux, humble» (*Armanac dera Mountainho* 1931, 23), i fins passarem més enllà cap al Comenge. Car també hi ha el verb derivat, almenys en algun d'aquests llocs, Pezenès *amagnagà* tr. «caliner, amadouer: se dit à propos d'un enfant» (Mázuc), i en el parlar de Sant Gaudens «*amagnegud*: amadouer», amb trivialització de la terminació verbal cap a *-egar*, d'on s'ha extret «*magneg, -go, docile*», adj. (Dupleich, *Patois de Saint Gaudens*).

D'altra banda una cosa semblant arriba fins al Baix Roine, i el travessa i tot, vistes les dades del *TdF*, per més que de primer les acollim amb escepticisme, en adonar-nos d'una identificació que s'hi nota per part de Mistral. Cita *maniac, maniago*, en textos llenguadocians (*maniac coumo un agnel, Ab maniago qu'es dur* ---, *ma maniago* «ma mignonne, ma bien-aimée»), i ens preguntem si això no és una grafia imprecisa (i etimologitzant) de *nh* o sigui *ñ* com *ni* (d'altres ho han fet); fins ens alarma de moment de veure que el mateix article que defineix «difficile, méticuleux, délicat», «mignard, douillet, efféminé ---», l'encapçala ell amb la forma *maniacle*: és evident que mira tot plegat com a provinent del ll. *maniacus* 'foll', 'maniàtic'.

Però el conjunt de les cites i concrecions que dona convenç que aquí hi ha més que una teoria etimològica: *maniacle* és sens dubte la forma rodanesa, marselesa i del Baix Roine; «trufàs-vous d'este ramàgi / fugèss soun *maniacle* usàgi», cita ell del poeta Toussaint Gros (nat a Marsella i † 1748, sobre el qual veg. *RLR* xxix, 206, 294), i «Nostre immaniable, ou plustot *maniacle*, rapide, limonneuse et farouche Durance» en l'historiador provençal C. de Nostre-Dame (1614). Ara que el significat de *maniacle*, com també ho mostren aquí els contextos, bastant diferent del de *magnac* «fantasque», amb què el mateix Mistral encapçala el seu article, és força apartat del «douceureux, humble» de l'Arieja i del català. I tanmateix en els matisos que hem constatat més amunt, sense prejudicis etimològics, n'hi ha bastants que coincideixen a mostrar un ús que va canviant des de més greu, pres com a exageració, cap a més indulgent, interpretat com eufemisme, i això ens priva de tancar-nos contra la convicció de Mistral. Tanmateix pot tenir raó: en uns llocs més consistència del caràcter semi-erudit del terme, més resistència a l'abús popular, en altres evolució més ràpida del sentit, i adaptació de la forma a la tendència popular *ñj* > *nh*.

MANIACUS no fou grec, tot i que derivava d'una arrel grega i sàvia, ni fou llatí antic, sinó incorporació del gr. *μανικός* al grup nombrós dels adjectius grecs i hellenitzants en *-τικός* (molts d'ells de l'esfera medical, curandera i astrològica, *hipocondriac, splentac, egipciac* etc.), i també se'n féu *maniacicus* (així Hincmar, Du C.) assimilant-lo a *lunaticus, fanaticus* etc.; Du C. documenta aquell en el text llatí de vells Con-

cilis; però també el podem qualificar de llatí tardà, car apareix en velles glosses «*maniacus: μαινόμενος*», «*maniacus: id est mutatio mentis*» (CGL III, 603.4, 602, 49); si de primer era 'boig' després ja s'atenua el sentit amb matisos que tiren cap al de l'it. *smanìa* 'preocupació violenta, neguit', *smaniare d'una cosa* «desiderarla andentement»; els moralistes eclesiàstics de l'Alta Edat Mitjana tendeixen a identificar el *maniacus* amb el posseït pel diable, i la identificació que fan «morbo *maniac*o vel *demoniac*o depressus» no devia contribuir poc al canvi de terminació («sciatis *manìa* esse non solet absque daemone», Hincmar). En definitiva, em sembla que aquesta etimologia és la més convincent: des de «maniacque» o «fantasque» es passava a 'capritxós', d'aquí a la «nina» un poc *manyaga* o 'capritxoseta', al nen aviciatod, cridaner de vegades però amanyagat per la mare; d'altra banda «mou, efféminé, douceureux» etc.

Des del punt de vista formal poden acabar de convencen's diversos detalls anòmals en la terminació (fins i tot si posem en quarantena, malfiant-nos-en, el *maniacle* de Mistral): el *maníak* tolosà del S. XVII (d'on també podria venir el comenger *manék*, puix que *fait* en gascò es torna *hèt* i *VERVACTUM* > *barèt*); a desgrat de les vacil·lacions de MLWagner (retractant-se en el *DizEtimSdo.* II, 62), crec que tenia raó primer (*Hist. Laull. d. Sd.*, p. 3) en fer venir de *MANIACUS* el campid. *manágu* «miserabile, babbeo, dappoco» (Salvioni, *Arch. Stor. Sdo.* v, n.º 59; Guarnerio, *KJRPb.* XII, 144), car aquí tenim una altra evolució divergent, espatlladora de la idea i de la terminació.⁴ A la ratlla del murcià el tipus *manyac* apareix com a nom del 'manyaguet de la mare', però allà amb la terminació més cultista *-aco*: murc. *mañaco* m. «niño de pecho» (Ramz. Sarrià), «niño de poca edad» (GaSoriano, 81), «niño de 5 a 10 años» a Villena (ACastro, *RFE* VIII, 306, n. 1); a Monòver també és 'nen de bolquers': «No senyó: és que han batejat; ara vorà — y correns s'entra en un cuarto y me saca un *manyaco*, guapo perque sí»; «es *manyacos*, en quatre dies, s'estiren com es alficossos y se fan dones --- fadrines», *Canyissaes*, 40, 14; en fi, aquí mateix el tenim encara conservat en el sentit etimològic de criatura 'rebeca, aviciada, plo-ranera': «--- va aplegà Andreuet plorimecan(t). — No sigues *manyaco* i no plores! Qué 't passa?» (p. 11; 98, 121).

DERIV. Veg. supra, i *manyagó, amanyagoi, manyaguit* (encreuament de la somera *manyaga* amb la mula *guita*), *amanyaguit, emmanyaguit*. De *amanyagar*: *amanyagada, -adura, amanyac, amanyagotir*.

¹ Tallgren, *Glanures*, § 34, nota enfocant el sufix *-ac, -aga*, sense gaire més que relacionar-lo amb *nissaga*, sense gaire conclusió etimològica sobre l'un ni l'altre (ell ja considera cabdal el sufix en el problema del mot); comentari d'això per Spitzer (*NphMgn.* 1913, 157ss.) encara menys instructiu; Sainéan, *BhZRPb* I, 63, sobre oc. *magnac* (res del català) suggerint que vingui d'un nom hipocorístic del gat, del qual vol fer venir coses tan heterogènies com prov. *magnan* 'cuc de seda' i el tipus per a «chaudronnier